

Temanummer om

Deltagelse i hverdagslivet for mennesker med handicap

af gæstereaktionen **Kim Rasmussen, Anthon Sand Jørgensen og Gitte Lyng Rasmussen**

I dette temanummer sætter vi fokus på deltagelse i hverdagslivet for børn, unge og voksne med handicap. Hvordan ser deltagelsen ud, og hvad er status på deltagelsen her i 2022? Deltagelse er et begreb, en værdi, en social- og handicappolitisk målsætning, som over de seneste 20 år har fundet vej til lovgivningen og handicappolitiske dokumenter. Deltagelse skriver sig ind i rækken af handicappolitiske værdier og målsætninger, der handler om, at mennesker med handicap skal kunne leve et liv med rettigheder som alle andre og med muligheder for inklusion og samfundsdeltagelse. Som handicappolitisk målsætning siger deltagelse således noget om relationen mellem samfund og mennesker med forskellige typer af handicap. Børn, unge og voksne med handicap er en gruppe borgere, der igennem tiden har været mødt med forskellige former for tiltag og behandlinger af det omgivende samfund, bl.a. afhængig af samtidens fremherskende diskurser og viden. Tiltag og behandlinger, der i perioder effektivt har sat dem uden for samfundsfællesskabet, og i andre perioder har haft som målsætning på forskellig vis at indlemme dem i fællesskabet igen.

I dette temanummer af *Social Kritik* kan du læse 8 forskellige artikler og indspark, der beskæftiger sig med aktuelle problemstillinger knyttet til deltagelses- og handicap temaet. De beskæftiger sig med så forskellige temaer som udfordringer med deltagelse i fritidsaktiviteter, skabelse af hjemfølelse, når ens bolig er andres

arbejdsplads, småbørns kropslige ytringer i dagtilbud, handleplansarbejde med voksne borgere som en fælles og involverende proces, eksklusionsmekanismer for unge med "usynlige" handicap, det gode liv med handicap, meningsfuld beskæftigelse og nytteperspektivets dominans i forhold til borgere med handicap. Artiklerne beskæftiger sig med deltagelsestematikker i relation til børn, unge og voksne med forskellige typer af handicap og i forskellige udsnit af hverdagslivet; hjemme/bosted, fritidsliv, dagtilbud, arbejde mv. Artiklerne viser og diskuterer de udfordringer, der er forbundet med deltagelse i dag, heriblandt også de udfordringer, der er forbundet med omgivelsernes møde med mennesker med handicap.

Vi indleder temanummeret med en samtale med tidligere professor i specialpædagogik Birgit Kirkebæk. Det er næsten umuligt at beskæftige sig med deltagelse i hverdagslivet for mennesker med handicap uden samtidig at forsøge at få Kirkebæks perspektiver herpå. De øvrige artikler i temanummeret kan læses i lyset af denne samtale.

Som temareaktion håber vi, at temanummeret kan være et bidrag til synliggørelsen af mennesker med handicap og skabe fokus på de betingelser for deltagelse, som er tilfældet lige nu.

God læselyst!

Anthon Sand Jørgensen
Lektor, ph.d., socialpædagog MA

Gitte Lyng Rasmussen
ph.d. studerende Roskilde universitet /
Lektor Københavns Professionshøjskole

Kim Rasmussen
Mag.Art. & ph.d.

”Vi bliver jo nødt til at blive ved med at kæmpe for retfærdighed!”

– en samtale med tidligere professor Birgit Kirkebæk om, hvad handicaphistorie kan bruges til i dag

af Gitte Lyng Rasmussen

En af de danske forskere, der har beskæftiget sig mest indgående med forskellige aspekter af handicaphistorien, og hvordan vi som samfund har behandlet de mennesker, som på et givent tidspunkt er blevet betragtet som afvigende eller til besvær, er Birgit Kirkebæk. I sin handicaphistoriske forskning og i talrige artikler og bøger har Kirkebæk formidlet en omfattende handicaphistorisk viden, om hvordan forsorgen og omsorgen for børn, unge og voksne med udviklingshandicap igennem tiden har udviklet sig, og hvordan videnskabelig viden og forskellige fagprofessionelle har bidraget til praksisser, der har gjort børn, unge og voksne med et udviklingshandicap ikke-deltagende. Temareaktionen af dette nummer af *Social kritik* har mødt Birgit Kirkebæk til en snak om, hvad handicaphistorien har af relevans for nutidens pædagogik på det social- og specialpædagogiske område. Birgit Kirkebæks svar på dette spørgsmål er knap så opmuntrende læsning, for som hun bl.a. siger: *”Der er ikke tale om evolution. Der er ikke nødvendigvis tale om, at det bliver bedre og bedre. De kampe, man fører på et givent tidspunkt (...), de skal nu kæmpes igen. (...) det er de gamle temaer, der hele tiden kører. Det er de samme temaer, om der er nogle, der er farlige, eller som er for besværlige eller for økonomiske omkostningstunge, og som vi faktisk hellere vil være fri for”*.

I en tid, hvor handicapområdet hverken står øverst på politiker-nes (økonomiske) prioriteringsliste eller på forskningsdagsordenen, kan man spørge sig selv, hvor Kirkebæk har fundet interessen

for handicapområdet, og hvordan hun til stadighed finder mening i at blive ved med at arbejde med området. Så vi begynder samtalen der, hvor Kirkebæks interesse opstod, og som har bevirket, at når hun taler om det social- og specialpædagogiske arbejde med børn, unge og voksne med udviklingshandicap, så taler og benytter hun begrebet ”vi” – dvs. ser sig selv som en praktiker, der arbejder i feltet.

”Jeg synes jo, at børnene var helt fantastiske”

Birgit Kirkebæks faglige baggrund er lærerfaget. Det var i forbindelse med sin uddannelse til lærer, at Kirkebæk i første omgang stiftede bekendtskab med og interesse for det specialpædagogiske område. I forbindelse med sin læreruddannelse var hun i praktik på Gammel Bakkehus. Gammel Bakkehus var den første danske institution for mennesker med udviklingshæmning. Men i 1960'erne, hvor Kirkebæk var under uddannelse til lærer, var institutionen blevet til et skolehjem for børn med udviklingshandicap: *”Jeg havde specialundervisning som speciale, og så kom jeg på kostskolen Gammel Bakkehus i praktik, og det blev jeg altså meget optaget af. Jeg synes, at børnene var helt fantastiske, så jeg søgte ind der, da jeg var færdig, og fik en stilling, hvor jeg var, indtil jeg blev skoleleder på en træningsskole”*. Efter færdiggørelsen af sin uddannelse vendte Kirkebæk tilbage til arbejdet med børn med udviklingshandicap og var i de følgende år leder af forskellige specialskoler. I sit tidlige arbejde på Gammel Bakkehus mødte Kirkebæk det, hun beskriver som *”emmen af gamle dage”* – med